

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Жуковського Василя Миколайовича на дисертацію Денічевої Ольги Ігорівни «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – "Загальна педагогіка та історія педагогіки"

1.Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із планами відповідних галузей науки

Успішна інтеграція нашої держави у європейську і світову спільноту вимагає якісних змін у всіх сферах суспільного життя. Однією з головних є освітня сфера, адже саме вона формує основи і передумови для реформ в інших сферах суспільної діяльності, забезпечуючи їх відповідними професійно підготовленими, патріотично налаштованими та морально насаженими кадрами. Реформування вітчизняної системи освіти вимагає крім доброї волі ще і орієнтування на певні держави-еталони, які можуть слугувати зразком для нашої науково-педагогічної спільноти. Такою країною до певної міри може слугувати Австрія, стабільна європейська держава з динамічною системою освіти, в тому числі середньої. Процес реформування гуманітарної освіти в гімназіях Австрії є актуальним для України в контексті розбудови системи інноваційних середніх навчальних закладів, до яких відносяться і гімназії.

У зв'язку зі сказаним вище дисертація Денічевої Ольги Ігорівни «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії» є актуальним науковим дослідженням з низки причин. По-перше, австрійська освіта розвивається в контексті спільного європейського поля, що становить інтерес для вітчизняної освіти, яка стала на шлях європейської інтеграції. По-друге, в дисертації аналізується зміст гуманітарної освіти в гімназіях Австрії, а гімназії набувають все більшої популярності в Україні. По-третє, Австрія є процвітаючою країною Центральної Європи, і неабияку роль у розвитку цієї країни відіграє освіта.

Дисертація Денічевої Ольги Ігорівни «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії» виконувалася упродовж 9 років (2006-2015) у була частиною комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка "Становлення та розвиток освіти та виховання в різні історичні періоди" (державний реєстраційний номер 0110U002112).

2.Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

До найбільш істотних наукових результатів, отриманих здобувачкою належить визначення етапів розвитку реформ у системі гуманітарної освіти Австрії, характеристика теоретичних засад реформування змісту

гуманітарної освіти цієї країни, системний аналіз основних напрямів модернізації гуманітарних дисциплін в австрійських гімназіях різного типу (гуманітарних та приватних релігійних гімназій); та розкриття можливостей використання австрійського досвіду в процесі подальшого реформування змісту гуманітарної освіти в Україні.

3.Нові факти, одержані здобувачем

У процесі виконання наукового дослідження Денічевою О.І. розкрито зміст низки чинників, які мали найбільший вплив на реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії, а саме: процеси політичної й економічної глобалізації, інформатизація, гуманітаризація; визначено тенденції реформування змісту гуманітарної освіти на сучасному етапі; конкретизовано і систематизовано понятійно-термінологічний апарат з реформування змісту гуманітарної освіти, до якого належать основні поняття дослідження: «освітня реформа», «гуманітарна освіта», «зміст гуманітарної освіти», «реформування змісту освіти», «модернізація», «освітні стандарти», «гімназія».

4.Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації у дисертації Денічевої О.І. належним чином обґрунтовані. Про це свідчить аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій автора.

Дисертаційне дослідження має відповідну теоретико-методологічну основу (основні принципи реформування змісту гуманітарної освіти, філософські положення про взаємозв'язок соціальної активності індивіда та навколишнього середовища, теорія впливу ринково-орієнтованої економіки на інновації в контексті європейського досвіду, ідеї впливу приватизації на розвиток гімназій різного типу, положення педагогічної компаративістики, концептуальні засади реформування змісту середньої освіти, теорії освітніх реформ європейських країн, ідеям про модифікацію змісту гуманітарної освіти, основним принципам реформування гімназійної освіти).

Наукова робота ґрунтується на належній джерельній базі. У списку використаних джерел 363 найменувань, з яких 204 – німецькою й англійською мовами. До складу джерельної бази входять законодавчі акти, що визначають напрями реформування загальної середньої освіти Австрії, національні звіти та доповіді щодо внесення змін у систему освіти Австрії, закони про освіту Австрії та України, дослідження в галузі порівняльної педагогіки з питань реформування системи середньої освіти в країнах німецькомовного регіону, розвитку шляхів та стратегій реформаційних процесів в системі базової освіти Австрії; матеріали вітчизняної та зарубіжної науково-педагогічної періодики, Інтернет-ресурси Міністерства науки, культури і освіти Австрії, Євробази (EURODICE), науково-

дослідницького інституту інновацій і розвитку австрійської шкільної освіти, педагогічного порталу.

Досягненню поставленої мети, розв'язанню визначених автором завдань на різних етапах наукового пошуку та формулюванню висновків наукового дослідження слугували обрані методи дослідження.

Найефективнішими з них були: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, порівняльно-історичний, структурно-генетичний, методи систематизації та наукової екстраполяції.

5.Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Результати наукового дослідження Денічевої О.І. можуть бути використані в діяльності загальноосвітніх навчальних закладів різних типів. Результати і висновки дисертаційного дослідження Денічевої О.І. можуть бути використані для розробки навчальних курсів з історії педагогіки та порівняльної педагогіки, які викладаються в процесі підготовки майбутніх учителів у педагогічних ВНЗ України. Матеріали дисертації слугуватимуть для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо модернізації змісту гуманітарної освіти в гімназіях України, яка стає більш актуальною в контексті інтеграції нашої держави в європейський простір.

Джерельна база дисертаційної роботи може бути використана дослідниками в галузі теорії та історії педагогіки, філософії освіти, порівняльної педагогіки.

6.Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Окремі висновки дослідження можуть бути корисними для подальшого реформування гуманітарної освіти в Україні шляхом використання новітніх тенденцій розвитку сучасного європейського суспільства, а також підвищення ефективності реалізації концепції гармонійного і всебічного розвитку індивіда та творчого використання практичного досвіду вивчення гуманітарних дисциплін.

7.Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація Денічевої О.І. належним чином структурована. Її структура визначається метою і завданнями, поставленими дисертанткою. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі дисертаційного дослідження, який називається «Теоретичні засади реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії» подано характеристику понятійно-термінологічного апарату дослідження, здійснено аналіз теорії і практики реформування змісту гуманітарної освіти Австрії у працях вітчизняних і зарубіжних компаративістів, проаналізовано освітні реформи у західноєвропейському суспільстві. Розділ закінчується відповідними висновками.

У другому розділі дисертації – «Проблема реформування змісту гуманітарної освіти в загальноісторичному контексті розвитку загальної середньої системи освіти Австрії» розкрито вплив європейських філософських концепцій на розвиток та зміст гуманітарної освіти Австрії, здійснено історико-педагогічний аналіз реформування змісту гуманітарної освіти в системі середньої освіти Австрії (друга половина ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст.), виявлено соціально-політичні й економічні чинники реформування системи гуманітарної освіти в Австрії, проаналізовано напрями реформування змісту гуманітарної освіти Австрії. До розділу подано відповідні висновки.

У третьому розділі дисертаційної роботи, що носить назву «Практика реформування змісту гуманітарної освіти Австрії у першому десятилітті ХХІ століття» досліджуються гімназії як структурний компонент загальної середньої освіти Австрії, розкриваються особливості трансформації змісту гуманітарних дисциплін в гімназіях Австрії, окреслюються перспективи використання австрійського досвіду реформування змісту гуманітарної освіти в Україні. Матеріал розділу узагальнюється у висновках.

Загальний обсяг роботи – 260 сторінок, з них 194 сторінки основного тексту. Дисертація містить 4 додатків на 30 сторінках, 2 таблиці і 5 рисунків.

Дисертація належним чином оформлена. У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особистості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують відповідні висновки та узагальнення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи рецензовану кандидатську дисертацію Денічевої Ольги Ігорівни «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії», висловимо деякі зауваження та побажання.

- 1) На наш погляд, у розділі 2 дисертаційного дослідження дещо порушена логіка викладу матеріалу. Зважаючи на те, що освіта, школа та їх реформування значною мірою залежать від характеру і змісту соціально-політичних, економічних та філософських чинників матеріал параграфів в розділі 2 слід було б розташувати в такому порядку: матеріал параграфу 2.3., матеріал параграфу 2.1., матеріал параграфу 2.2.
- 2) Завдання 2 дисертаційного дослідження звучить так: «Визначити етапи розвитку реформ у системі гуманітарної освіти Австрії (друга половина ХХ – перше десятиліття ХХІ ст.). Проте ні в назві роботи, ні в її меті, ні в об'єкті, ні в предметі хронологічні рамки не зазначені.
- 3) Якщо дисертаційна робота називається «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії», то, очевидно, виявлення і аналіз тенденцій реформування змісту гуманітарної освіти на сучасному етапі мало б мати рівень новизни «вперше», а не «удосконалено». Крім того, у новизні наукового дослідження сказано, що «подальшого розвитку набула систематизація понятійно-термінологічного апарату щодо реформування змісту гуманітарної освіти», у той час як основний понятійно-

термінологічний матеріал уже було згадано у рівні новизни «удосконалено».

- 4) У роботі дисертанткою виділено чотири етапи реформування змісту середньої гуманітарної освіти Австрії. Доречно було б пояснити критерії, які лягли в основу виділення цих етапів.
- 5) У параграфі 2.3. «Соціально-політичні й економічні чинники реформування системи гуманітарної освіти в Австрії» аналізуються також релігійні та культурологічні чинники, проте в назві параграфу це не зазначено.
- 6) На наш погляд, у параграфі 3.3. бракує адресності пропозицій щодо використання австрійського досвіду для реформування гуманітарної освіти України до європейських традицій.
- 7) В роботі, на жаль, трапляються некоректні висловлювання і переклади: наприклад: «робимо судження», «автономна дошка годин», технологія аутсорсингу і бенчмаркінгу і т.д.

Висловлені вище зауваження і побажання мають подекуди суб'єктивний і дискусійний характер, суттєво не впливають на зміст, якість і загальне позитивне враження та позитивну оцінку виконаного Денічевою О.І. дисертаційного дослідження.

9. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

Результати наукового дослідження О.І. Денічевої доповідалися на 8 міжнародних наукових конференціях у 2008-2014 роках.

Основний зміст і наукові результати дисертаційного дослідження Денічевої О.І. оприлюднені у 10 одноосібних наукових працях, з них 7 статей у наукових фахових виданнях, 1 публікація у зарубіжному виданні, 2 статті у матеріалах конференцій.

10. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Дисертація та автореферат Денічевої О.І. підготовлені та оформлені у відповідності до п.9, 10 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєнню вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 року №567 щодо кандидатських дисертацій та інших інструктивним вимогам МОН України. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті Денічевої О. І. належним чином розкриті і обґрунтовані в рукописі дисертації.

11. Висновок

На основі аналізу кандидатської дисертації, автореферату та опублікованих праць Денічевої О.І. можна зробити висновок про те, що її дисертаційне дослідження «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії», є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, що має належну наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У дисертації отримано нові науково

обґрунтовані результати, які дали змогу дисертантці здійснити комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання, що полягало в виявленні основних тенденцій, змістових та процесуальних особливостей реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії.

Дисертаційне дослідження «Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії» відповідає відповідним пунктам положення про «Порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 року №567 щодо кандидатських дисертацій та іншим інструктивним вимогам МОН України, а її авторка заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Офіційний опонент
доктор пед.наук, професор,
декан гуманітарного факультету
національного університету
«Острозька академія»
Жуковський В.М.